

Kirkegård og gravminner

Kirkegården var opprinnelig inndelt i tre felter. Det sydøstre felt var ansett som det beste. Det andre feltet strakte seg vestover forbi kirken og frem til to bergnakker, en på oversiden og en på nedsiden. Det tredje feltet, som lå lengst i vest, var for de fattigste.

Gjerde, mur. I 1747 heter det at kirkegården ble reparert med stokker, og i 1757 ble det satt sten under plankeverket. Dette tyder på at en del av kirkegården hadde tregjerde opprinnelig. Men det ble også satt opp mur, som det er rester av øst og syd for kirken. I 1781 heter det at kirkegårdens to porter var blitt fornyet. «Knapperne» på begge porter var blitt dekket med bly.

Av de gamle gravmæler er bare to støpejernsplater bevart på kirkegården. (Se nedenfor, under gravmæler.)

Begravelser under kirken fra 1698. På grunn av terrengforholdene var det bare plass for begravelser under nordre korsarm. Det var to gravkjellere på hver side, hver med plass til tre store kister foruten mindre kister som kunne settes ovenpå de store. Litt syd for nedgangen til gravkjelleren kunne det dessuten settes to kister.

Under den vestre korsarm var det så lavt at her kunne man bare sette ned små kister. Terrengforholdene var dessuten meget problematiske og førte bl.a. til at gravkjelleren ble oversvømmet av vann i 1787.

Men til tross for plassmangel og ugunstige forhold, er det likevel bevart en stor samling kister fra kirken. Disse ble tatt ut i 1913 (Eriksen s. 38). 14 kister er overført til Drammens Mus. Blant disse er det en barnekiste (D. 2840). Den er av ek, med svakt buet lokk, trukket med skinn og rikt beslått med messingstifter og beslag. I lokkets hjørner store blomsterornamenter. Oval innskriftplate innrammet av bladgrener, derunder årstall 1698 og nederst kranium over korslagte knokler. Stort, dreiet ornament på langsiden samt rundt hankefestet på kortsidene. Innskrift: «Her Udi Hviler Christian Holst, Petter Holst Oberst Over Det Aggerhusiske Regement, Sampt Frue Margaretha Dorothea Compoteller Deres Søn Fød udi Strømsøen den 25 Juli Aar 1697 Og Død Udi Bragenes Den 6 Februe Aar 1698 Udi Hans Aldirs 6 Maaneder Og 19 Dage. Dersom Den Retfærdige End Døer for tilig Saa Er Han Dog i Rolighet».

Kiste (D. 2841) har initialer A.M.S.F. (Albert Madzøen Falch) og årstall 1702. — 12 kister (D. 2842—2851, 2855—2856) har uleselige innskrifter. D. 3165 og D. 3166 omfatter rester av kister og kistebeslag.

54 kister, eller deler av kister, er overført til Norsk Folkemuseum hvor de er magasinert. Museets protokoll for 1932 har kort beskrivelse av de enkelte kister som har gitt grunnlag for følgende oversikt. Protokollen angir lengde, bredde og høyde, men i den følgende oversikt er bare lengdemål tatt med. 40 av kistene er barnekister. Av disse er én (241 ab) av ek, trukket med lær og forsynt med kobberbeslag, basunengler i hjørnene, navneplater omgitt av blomsterkrans og årstall 1701. L. 87,5 cm. Til kisten hører også en verekiste av furu.

Kistene for øvrig er i følge museets katalog av furu. Kiste nr. 243 har jernbeslag, initialer CADF og årstall 1706. Lengde 76,5 cm.

Kistene nr. 251 og 256 har tannsnittlist samt ornament og innskriftplater av metall. Lengde henholdsvis 64 og 69 cm. En rekke av barnekistene er bemalt. Kiste nr. 273 har englehoder malt i hjørnene på lokket, dessuten malt krusifiks og kranium, initialer og årstall 1699 (Mål ikke angitt).

Kiste nr. 253 har hvelvet lokk, malt kartusj med timeglass, initialer GJ.S.K. og årstall 1702. Lengde 82 cm.

4 barnekister er rose malt. 1. (nr. 249) har bl.a. årstall 1704. Lengde 109 cm. 2. (nr. 244) har initialer EODK og årstall 17.0. Lengde 64,3 cm. 3. (nr. 280) har rose malt lokk, krans, krusifiks og initialer. Lengde 87 cm. 4. (nr. 260) har rose maling på brun bunn, samt englehoder i lokkets hjørner. Lengde 97,5 cm.

Kiste nr. 248 har spor av rødmaling. Lengde 113,5 cm.

3 kister har rød marmorering (nr. 269, 272, 276). L. henholdsvis 68 cm, 97 cm og 104 cm.

En kiste (nr. 288) har hvelvet lokk, marmorering i rødt og gult, dessuten englehoder i jernblikk. Lengde 165 cm.

3 kister er brunmarmorert (kiste nr. 254, 257 og 275). Lengde henholdsvis 98 cm, 36,5 cm og 73 cm.

Kiste nr. 264 er marmorert i gult og brunt. Lengde 82,5 cm.

To kister nr. 261 og 268 er marmorert med sort og brunt. Den siste har også rose malt lokk. Lengde henholdsvis 67 cm og 107,5 cm.

Kiste nr. 258 er malt med gult. Lengde 69,5 cm. mens kiste nr. 292 har gule tannsnittsborder.

Lengde 69 cm.

Kiste nr. 266 er blåmalt, lengde 73 cm. Kiste nr. 250 er blåmarmorert, Lengde 60 cm.

Kiste nr. 246 er grønnmalt, lengde 75 cm, og kiste nr. 245 og 274 er grønnmarmorert. Lengde 75,5 cm og 97 cm.

Av kiste nr. 293 er bevart lokk med hvit maling. Lengde 93 cm.

To kister er umalte, den ene (nr. 270) skal iflg. museets protokoll ha initialer RDND og et årstall 1615. Lengde 69,5 cm. Den andre (nr. 277) har årstall 1697 skrevet med kritt. Lengde 175 cm.

En kiste (nr. 267) har rokokkokartusj og spor av akantusbeslag. Lengde 73 cm. Kiste nr. 271 har spor av oval kartusj, ranker og beslag. Lengde 114 cm. Kiste nr. 265 har spor av rankeborder. Lengde 72,5 cm.

Av de store kistene er det to som er bemalt; 1. (nr. 288) har hvelvet lokk, sider marmorert med rødt og gult samt englehoder av jernblikk. Lengde 165 cm. 2. (nr. 290) er rødmalt, har oval innskriftplate omgitt av akantus. Lengde 201 cm.

5 kister har akantusbeslag i jernblikk: 1. (nr. 282) lengde 196 cm. 2. (nr. 283), lengde 200 cm. 3. (nr. 285) bl.a. med 8 skjell, lengde 217 cm. 4. (nr. 286) bl. med korsfestelse på lokket, Lengde 197 cm. 5. (nr. 289) bl.a. med timeglass, initialer SBF og årstall 1704, Lengde 185 cm.

Kiste nr. 240 har initialer APF og blomstergirlande. Lengde 198 cm.

Kiste nr. 291 har rester av englehoder, stor kartusj med engel, blomster og rocailler. Lengde 196 cm.

Gravmæler. På kirkegården ved kirken er bevart to gamle støpejernsplater. a) forsiret frakturskrift: «Her hviler Støvet af Borger Johan Wærner med 5 Børn, der dybt føle hans Tab. — 21 Aar efter, nedlagdes i samme Grav det Jordiske af hans Sønnekone Lovise Wærner fød Arbo i 1796, indgik Ægteskab med Skibsfører Jens Wærner i 1828 død i 1829, efterladende Mand med 1 Datter, der begræde denne Elskedes Tab Med Erindring om dit Liv, Elskte, hulde, blid Viv Evigt dyrebart forbindes Velsignet vi dig mindes.» Mål 165 x 92 cm.

b) Enkel kant. Innskrift med forsiret fraktur: «Herunder hviler det Jordiske af Elisabeth Margrethe Schwartz fød 28 Juni 1827 død i Decbr. 1829. Du var dine Forældres Glæde den korte Tid du vandrede her, nu glædes du blandt Englene». Mål 85 x 52 cm.

Følgende gravmæler er overført til Drammens Museum:

Stenplate (Drammens Mus. 3150) med enkel fas rundt kanten. Innskrift: «Herunder hviler i livet ædle oc velfornemme nu æwig salige madme (!) Martha Sal. Keiisers fød j Bragnes in september 1688 død paa Tangen den 23de october 1774.» Lengde 164 cm, bredde 78 cm.

Stenplate (Drammens Mus. 3149), Gjellebekk-marmor, profilert kant, i hjørnene englehoder. Opphøyet innskriftfelt. Innskrift over Karen Sophie Fegth f. 1761 d. 1797, gift med Jacob Fegth «blev moder til 7 børn hvor af de 2 før hende ere hensovne. Salige smag hilens (!) sødhed og høst din giernings løn». Lengde 186 cm, høyde 92 cm.

Marmorplate (Drammens Mus. D 3151) over controlleur Peder Hansen Smith f. i København 1754, d. i Tangen 1802. L. 157 cm, br. 85 cm.

Marmorplate (D. 68-1969) over skipsbyggermester Anders Thjømøe f. 1810, d. 1869 og hustru Anne Thorine f. 1833 d. 1921 og hennes andre mann Rasmus Isaksen f. 1824, d. 1885. Lengde 49,1 cm, bredde 28,1 cm, tykk 2 cm.

To jernplater (Drammens Mus. D 11215—11216). (Eidsfoss jernverk kat. 1850 nr. 4. ANN 834.) Formet som glatt draperi med tunget kant. Draperiformet ramme. Opprullet plate med innskrift over a) Fru Magdalene Theilmann f. Stibolt f. 1784, d. 1865. Lengde 144 cm, bredde 80 cm, høyde 18 cm. b) Jomfru Jacobea Stibolt f. 1782 d. 1871. Lengde 146 cm, bredde 82 cm, høyde 18 cm.

To jernplater (Drammens Mus. D 11217—11218) Ekebord og hjørneornamenter. Nedbrettet tunget kant. Draperiformet ramme. a) Innskrift over Peter Elster Stibolt E 1780, «ægteviet» til jomfru Ovidia Margrethe Holbye på Vilberg i Sørum. D. på Tangen 1876. Lengde 140 cm, bredde 75 cm. b) over Ovidia Margrethe Holbye, f. 1790, d. 1876.

Jernstøtte. (Drammens Mus. 7162) Ant. støpt på Fritzøe jernverk. (ANN 867) Sml. ANN 842 fra Eidsfoss og Kongsberg jernverker. Rektangulær, avsmalnende støtte med profilert fot og topp. På breddene lampe med tre bluss i halvsirkel, på kortsidene ornament med vinget timeglass (vingene på skrå), ljå og grener. På toppen støpt urne. Innskrift over skibscapitain Hans Jürgen Schwartz f. i Berg på Femern 1785, gift med Marie Cathrine Wærner «fader til 10 børn hvoraf en Datter modtager ham hisset», d. i Flekkefjord 1844. På baksiden: «Han var en retskaffen og virksom borger, trofast Ægtefelle og kjærlig fader, derfor vil slægt og venner evig velsigne hans minde». Høyde 182 cm.

Likklede * til begravelser, anskaffet 1725. I 1770 omtales to likkleder *, hvorav ett med frynser.

To *likbårer* *, begge «brystfældige» (invl. 1715), den ene fornyet 1726. — To likbårer er bevart i Drammens Mus. a) (Kat. 1901 nr. 395) ant. fra siste del av 1700-årene. Kannelerte, rette ben, og ved disse englehoder på langsiden. Mellom benene på kortsiden bladverk og ovale medaljonger flankert av englehermer som ender i bladverk. Høyde 75 cm, lengde 467 cm. b) (kat. 1901 nr. 396). Flate, profilerte ben. Fire åttekantede armer med runde knotter. Høyde 70 cm, lengde 358 cm, bredde 96 cm.

Tangen kirkegård

Oprinnelig anlagt som kolerakirkegård.

Gravkapell oppført etter tegning av stadsingeniør Heyerdahl 1876. Ombygget 1932 etter forslag av byarkitekt Alf Bugge. Freskomaleri med motiv kvinnene ved graven, utført Knut Hermod Knutsen. Glassmaleri av Erling Clausen. Kapellet ble restaurert 1981.

Gravmæler. Marmorrelieff, medaljong med kvinnehode i profil. Innfelt i sort sten. Usignert. Innskrift over Inga Margrethe Bethke, f. Jensen, f. 1924, d. 1949. Dessuten flere nyere begravelser.

Bronsestatue av knelende kvinne i sid kjortel med krans i hendene. Sign. Bast 69. Står på stensokkel på Yngvar P. Bergs familiegravsted. På sokkelen innskrift over Ragni Friis Berg, f. 1902, d. 1967.